

ET

ET

ET

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel, 7.10.2009
KOM(2009) 527 lõplik

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE,
EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE, REGIOONIDE KOMITEELE
NING EUROOPA KESKPANGALE**

2009. aasta aruanne euroala kohta

{SEK(2009) 1313}

1. EUROALA MAJANDUS 2009. AASTAL

Alates kolmekümnendatest aastatest suurima majanduskriisi järellainetes on ilmnenud majanduse stabiliseerumise esimesed märgid. Tänu kogu maailmas võetud märkimisväärsetele sekkumismeetmetele on suudetud saavutada finantsüsteemi teatav stabiilsus. Tingimused finantsturgudel on suve jooksul paranenud ja mitmed finantsnäitajad on saavutanud kriisieelse taseme. Äri- ja tarbijauskalduse indeks on viimastel kuudel samuti paranenud. Maailma kaubandus on stabiliseerunud ja mitmed märgid osutavad, et laovarude vähendamine on lõppjärgus. Tarbimise suhteliselt stabiilne tase on osutunud stabiliseerivaks teguriks majandussurutise tingimustes, kuna deflatsioon ja eelarvepõhised toetusmeetmed on avaldanud positiivset mõju kodumajapidamiste sissetulekutele.

Komisjoni talituste 2009. aasta septembri vaheprognoosi kohaselt peaks euroala majanduskasv vähenema 2009. aastal 4 %, mis ei erine 2009. aasta kevadprognoosis esitatud näitajast. Prognoositust järsemat majandustegevuse aeglustumist esimeses kvartalis tasakaalustas eeldatust kiirem stabiliseerumine teises kvartalis, eelkõige Saksamaal ja Prantsusmaal.

Majanduse elavnemise kiirus ja jätkusuutlikkus ei ole siiski veel kindel. Samas kui pangad on parandamas oma maksevõimet, millele aitavad kaasa soodne rahapoliitika ja abipaketid, ei ole stabiliseerumine finantsturgudel veel toonud kaasa konkreetseid tulemusi majanduse krediitingimuste parandamisel, pidades silmas, et laenumaht vähenes 2009. aasta esimesel poolel märkimisväärselt. Halvenevad tööhõiveväljavaated on ebakindluse ja probleemide lisaallikas. Positiivse poole pealt vaadates ei tuleks alahinnata selliste poliitikapõhiste stimuleerivate meetmete mõju, mida ei ole veel täiel määral rakendatud. Üldkokkuvõttes ei ole majanduse elavnemise jätkusuutlikkus veel kindel.

Euro on osutunud kriisitingimustes väärtuslikuks kaitsekilbiks. Euro on tõhusalt kaitsnud euroala vahetuskursi ja intressimäära kõikumiste eest, mis on varasemate finantsturu pingete korral mõjunud halvasti liikmesriikide majandusele. Lisaks on euro osutunud väärtuslikuks ankruks usaldusväärse makromajanduspoliitika kujundamisel liikmesriikides, kes aktiivselt pürgivad euro kasutuselevõtu poole või kelle vääring on seotud euroga. Euroala suutlikkus tegutseda kiiresti koostöös teiste keskpankadega on samuti aidanud kaasa kogu rahvusvahelise rahasüsteemi stabiilsuse tagamisele.

Finantskriis on muutnud euro atraktiivsemaks euroalasse mittekuuluvate liikmesriikide jaoks. Eelkõige võib esile tuua kaks euroalasse kuulumisega seotud potentsiaalset eelist: esiteks kaoks vahetuskursi järsu ja kahjuliku muutuse risk ja teiseks annaks see liikmesriikide asutustele juurdepääsu keskpanga euro vääringus likviidsetele varadele. Samal ajal on kriisitingimustes saanud selgeks, et euro ei lahenda kõiki majandusprobleeme, eelkõige sisemise ja välise tasakaalustamatusega seotud probleeme, nagu osutas ka asjaolu, et mõned euroalasse kuuluvad tasakaalustamata majandusstruktuuriga liikmesriigid said kriisitingimustes tugevasti kannatada. See kogemus kinnitab seda, kui oluline on saavutada jätkusuutlik lähenemise kõrge tase enne euro kasutuselevõttu, nagu on ette nähtud asutamislepinguga. Euro kandidaatriigid peaksid kohandama oma majandusi euro kasutuselevõtuks, kohaldades majanduspoliitikat, mille abil tugevdada eelarvedistsipliini, vältida makrorahanduslikku tasakaalustamatust ning edendada tootlikkust ja konkurentsivõimet ning kokkuvõttes kohanemisvõimet majandus- ja rahaliidus.

Kuid kriis on teatavaid väljakutseid euroalas suurendanud. Kriis mõjutab riikide rahanduse jätkusuutlikkust ja potentsiaalset majanduskasvu. Kuigi kriisi tagajärjel on vähenenud teatav tasakaalustamatus euroalas, on oht, et erinevus eri liikmesriikide konkurentsivõimes suureneb taas, kui poliitikat nõuetekohaselt ei koordineerita.

Riikide rahanduse seisund on järsult halvenenud tulude olulise vähenemise, Euroopa majanduse elavdamise kava raames võetud stimuleerivate meetmete ja automaatsete stabilisaatorite mõju tõttu. Tänu alates 2008. aasta sügisest võetud tõhusatele majanduspoliitilistele meetmetele, mida koordineeritakse Euroopa majanduse elavdamise kava raames, on suudetud vältida finantskrahhi ja üldist usalduse kaotust. Eelarvepoliitika kujundamisel on edukalt keskendunud vajadusele tuua majandus kiiresti surutisest välja. Omal äranägemisel võetud stimuleerivad meetmed ja piiranguteta automaatsed stabilisaatorid on toetanud majandustegevust ja aidanud kaasa olukorra hiljutisele paranemisele, kuid samas oluliselt halvendanud valitsemissektori rahalist seisundit. Suurenevad eelarvepuudujäägid, aeglane või negatiivne majanduskasv ja pangandussektorile antud toetus suurendavad oluliselt valitsemissektori võlataset. Euroola keskmine eelarvepuudujääk peaks suurenema 2 %-lt SKPst 2008. aastal 5 %-le SKPst 2009. aastal. Praeguste kavade ja prognooside kohaselt suureneb euroala eelarvepuudujääk 2010. aastal 6,5 %-le SKPst, samas kui valitsemissektori võlg võib samal aastal jõuda 84 %ni SKPst, mis on 18 protsendipunkti võrra suurem 2007. aasta vastavast näitajast. 2009. aastal ületab peaaegu kõigi euroalasse kuuluvate liikmesriikide (erandiks võivad osutada Küpros ja Luksemburg) eelarvepuudujääk kontrollväärtuse 3 % SKTst, kusjuures mõne liikmesriigi eelarvepuudujääk ületab kõnealust näitajat oluliselt. Nõukogu algatas 2009. aasta esimesel poolel komisjoni ettepanekul ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse Kreeka, Iirimaa, Prantsusmaa, Malta ja Hispaania suhtes, võttes aluseks, et kõnealused liikmesriigid ületasid kontrollväärtuse 2008. aastal (Kreeka 2007. aastal)¹. Komisjon teeb nõukogule ettepaneku ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse algatamise kohta liikmesriikide suhtes, kes eeldatavasti ületavad kontrollväärtuse 2009. aastal. Ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse paindlik kohaldamine stabiilsuse ja kasvu pakti kohaselt pakub liikmesriikidele olulist tuge ja annab suuniseid praegustes keerulistes tingimustes. Seepärast on ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames soovitatud eelarve konsolideerimiskavad koostatud keskpikas perspektiivis ning vastavalt konkreetsete liikmesriikide seisundile on ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks soovitatud kehtestada pikemad tähtajad.

Kriis võib oluliselt pärssida kasvusuundumust. Komisjoni hinnangul peaks euroala potentsiaalne SKP kasv pikas perspektiivis aeglustuma elanikkonna vananemise tõttu. Paljud kriisiga seotud tegurid võivad seda suundumust kiirendada. Esiteks võivad pikaajalise töötuse tõttu minna pikaks ajaks või alaliselt kaotsi väärtuslikud oskused. Teiseks võib väiksemate investeeringute ja valdkondlike muutuste tõttu väheneda vahendite ja infrastruktuuri maht ning kõnealused vahendid ja infrastruktuur võivad vananeda. Kolmandaks võib pidurduda uuendustegevus, kuna ettevõtted vähendavad majandussurutise tingimustes tavaliselt esimesena teadus- ja arendustegevusega seotud investeeringuid. Suurem riskipremia muudab teadus- ja arendustegevuse rahastamise tulevikus kulukamaks. Potentsiaalse majanduskasvu vähenemine peaks olema järsem suurema majandussurutisega riikides.

Kriisi järel on oluline viivitamata vähendada erinevusi euroala piires. Finantskriisi tõttu vähenes majanduskasv kõigis euroalasse kuuluvates liikmesriikides, kuid seda erineval

¹ Kõik ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlust käsitlevad asjakohased dokumendid on kättesaadavad järgmisel veebilehel:
http://ec.europa.eu/economy_finance/netstartsearch/pdfsearch/pdf.cfm?mode= m2

määral. Komisjoni talituste vaheprognoosi kohaselt hakkavad euroalasse kuuluvate riikide kasvusuundumused üha enam lahknema. Näiteks suurendati Saksamaa ja Prantsusmaa 2009. aasta kasvuprognoosi, samas kui Itaalia ja Hispaania kasvuprognoosi vähendati. Jooksevkonto erinevuste osas peaks korrektsioon eluasemeturul ja selle mõju sisenõudlusele vähendama lahknevusi, mis on oluline samm tasakaalustatuma kasvusuundumuse suunas. Samas on lähenemine tagasihoidlik ja euroalasse kuuluvates eri liikmesriikides ebahühtlane.

2. VAREM TEKKNUD TASAKAALUSTAMATUS MUUTIS MÕNED EUROALASSE KUULUVAD LIIKMESRIIGID KRIISI PUHKEDES HAAVATAVAMAKS

Kriis juhtis tähelepanu teatavale varem tekkinud tasakaalustamatusele. Ülemaailmsel tasandil tuli Lehman Brothersi pankrotiga seotud probleemide edasikandumise kiirus ja mõju üllatusena. Nõudluse ja SKP vähenemine mõnes euroalasse kuulavas liikmesriigis on olnud sama järsk kui muudes potentsiaalselt haavatavamate majandustega riikides. Kuigi probleemide edasikandumine on peamiselt tingitud pangandus- ja finantssüsteemi ülemaailmastumisest ja seotusest, on mõnes liikmesriigis tekkinud raskused osutanud paljudele nõrkadele kohtadele euroala raames.

Euroala raames tekkinud tasakaalustamatus muutis mõne riigi majanduse kriisitingimustes haavatavamaks. Soodsad makromajanduslikud tingimused, mida iseloomustab tugev makromajanduslik kasv, madal inflatsioonimäär, madalad intressimäärad ja finantsturu väike volatiilsus, tingisid olukorra, kus majandussubjektid tugevasti alahindasid teatavaid finantssüsteemiga seotud üldisi riske ja soodustasid laenumahu kasvu kogu maailmas. Mõnes euroalasse kuulavas liikmesriigis võimaldas soodne majanduskeskkond rahastada kiiret kasvu jooksevkonto puudujäägi suurenemise arvelt (eelkõige EL, ES, PT ja CY, kuid samuti IE, MT, SI, SK), samas kui teistes liikmesriikides jooksevkonto ülejääk üha suurenes (DE, LU, AT, NL, FI). Erinevus jooksevkonto seisundis on euroala kõnealuse kahe grupi vahel alates 90. aastate keskelt pidevalt suurenenud ja see jõudsid kõige kõrgemale tasemele just enne kriisi puhkemist. Alates tasakaaluseisundist 1999. aastal on ülejääk pidevalt suurenenud, jõudes 2007. aastaks 7,7 %ni SKPst, samas kui kogupuudujääk suurenes 3,5 %-lt SKPst 1999. aastal 9,7 %-le SKPst 2007. aastal.

Jooksevkonto puudujäägiga liikmesriikides kajastas kõnealune suundumus riigisisese tasakaalustamatuse suurenemist. Tasakaalustamatus kajastus liigeses sisenõudluses, kinnisvara hinnatõusus ja ülemäära kasvavas ehitussektoris. See kehtis eelkõige Iirimaa, Hispaania ja Kreeka puhul, kus majanduskasv ja inflatsioon oli viimasel kümnendil pidevalt kõrgem euroala teiste riikide vastavatest näitajatest. Suur jooksevkonto puudujääk ja sellega seotud väliskapitali sissevool on põhjendatud järelejõudmise stsenaariumi puhul niivõrd, kui võrd see võimaldab majandusel suurendada kapitalivarusid ja luua tingimused jätkusuutlikuks majanduskasvuks keskpikas perspektiivis. Samas ei ole jooksevkonto puudujäägiga riikides kapitali alati kasutatud kõige tõhusamal viisil. Seetõttu liikus oluline osa tööjõust väga tsüklilistesse sektoritesse (nt ehitus), kus praegu on käimas märkimisväärne kohandumine.

Ülejäägiga liikmesriigid seevastu keskendusid oma traditsioonilistele tugevatele külgedele ja nende kasvumudel toetus juba niigi konkurentsivõimelisele ekspordisektorile. Kõnealustes riikides ei suutnud sisenõudlus kunagi võtta üle ekspordisektori vedavat rolli. Kriisi mõjul tuli ilmsiks sellise kasvumudeli haavatavus ülemaailmsest nõudlusest ja see omakorda mõjutas majanduskasvu kogu euroalas.

Tasakaalustamatuse teine allikas on finantssektori kiire kasv. Tüüpiline näide on Iirimaa, kus finantssektori osa lisandväärtuses ulatus 2007. aastal 10,6 %-ni SKPst, võrreldes keskmiselt ainult 5 %-ga kogu euroalas. Kriisi puhkedes nõrgestas probleemse vara väärtuse vähenemine pangandussektorit ja seadis viimase võimaliku laenuallikana toimiva avaliku sektori raskesse olukorda.

Selline tasakaalustamatus põhjendab, miks mõned liikmesriigid said kriisi puhkedes rohkem kannatada. Kuna suured väliskohustused suurendasid finantsturu probleemidega seotud riski, kannatasid puudujäägiga riigid finantsturgude riskikartlikkuse suurenemise tõttu. Kohandumine ülemäära kasvanud ehitussektoris on samuti oluliselt mõjutanud majanduskasvu ja tööhõivet alates kriisi puhkemisest. Samal ajal said ülejäägiga riigid peaaegu kohe kannatada ülemaailmse nõudluse vähenemise tõttu ja nende majanduskasv aeglustus järsult. Suure pangandussektoriga riikides on märkimisväärsete eelarveliste kohustiste tekke risk. Üldiselt on eriti järsult aeglustunud tasakaalustamata kasvumudelit järgivate liikmesriikide majandustegevus.

Kriisi mõju osutab vajadusele võtta meetmeid. Kuigi kõnealune tasakaalustamatus ja sellega seotud riskid on teada juba aastaid, on lahenduste leidmine võtnud aega, kuna liikmesriikide poliitikakujundajad on kõnealuseid probleeme majanduslikult soodsatel aegadel ignoreerinud. Enam ei tohi seda teha.

3. LÕPETAMATA PROTSESSID PÄRSSISID SAMUTI EUROALA SUUTLIKKUST REAGEERIDA KRIISILE

Tugevama finantsintegratsiooniga euroalas ei ole samal ajal kaasnenu järelevalvekorra tugevnemine. Kehtiv järelevalvekord ei suutnud luua ühist järelevalvekuultuuri, võtta arvesse finantsturgude ja reaalmajanduse süsteemset seost ning kehtestada paindlikku raamistikku meetmete kiireks ja koordineeritud võtmiseks kriisi puhkedes. Algsed meetmed olid ebapiisavad ja kujundatud peamiselt siseriiklikke kaalutlusi arvesse võttes. Näiteks osutasid hoiuste tagamise skeeme ja suurte piiriüleste finantsasutuste erakorralist dekonsolideerimist käsitlevad algatused asjaolule, et puudub tõhus juhtimiskord kriisitingimustes. Pariisis 2008. aasta oktoobris toimunud esimene Eurogrupi tippkohtumine riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil aitas kiirendada ELi ühist reageerimist.

Komisjon on tõhusalt tegutsenud, et täita see tühimik. Komisjon kehtestas kooskõlas riigiabi eeskirjadega riikliku pangandussektori päästekava rakendamise ühtse raamistiku, kasutades seejuures Euroopa Keskpannga abi. Tuginedes Larosière'i töörühma järeldustele, esitas komisjon ametlikud õigusaktide ettepanekud Euroopa uue finantsjärelevalve struktuuri kohta. Ettepanekute eesmärk on tõhustada usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalvet nii üksikute finantsasutuste tasandil kui ka finantssüsteemis tervikuna. Samal ajal on EL juhtpositsioonil finantsturgude õigusliku reguleerimise reformi kavandamisel ning valmistab ette G20 algatusi ja kohustusi.

Kuigi riikide rahanduse seisund oli kriisi puhkedes küllaltki hea, oli mõnel liikmesriigil vähe võimalusi kriisile reageerimiseks. Pärast mitmeid aastaid üldiselt edukat eelarve konsolideerimist kooskõlas stabiilsuse ja kasvu paktiga, oli enamik euroalasse kuuluvaid liikmesriike võrreldes varasemaga palju paremas olukorras, et seista vastu kriisile. Hoolimata majanduslikult soodsast ajast oli eelarve konsolideerimine mõnes euroalasse kuulavas riigis veel lõpetamata. Valitsemissektori võla tase oli kõrge Kreekas, Itaalias, Belgias, samas kui eelarve konsolideerimine jäi aeglaseks ja ebakindlaks Prantsusmaal, Kreekas ja Portugalis.

Teistes riikides sõltus riigi rahanduse seisund finantssektori või kinnisvarabuumiga seotud eelarvetuludest, kusjuures majandustegevuse aeglustumine kõnealustes sektorites halvendas riikide rahanduse seisundit ja vähendas oluliselt manööverdamisruumi kriisi mõju leevendamisel. Seetõttu pidid mitmed liikmesriigid piirama oma panust Euroopa majanduse elavdamise kava kohaste ühiste stimuleerivate meetmete võtmisel või panustamisest loobuma. Kui konsolideerimine oleks varem lõpule viidud, oleks euroala fiskaalsed vastumeetmed olnud veelgi tõhusamad.

Üldiselt osalesid euroalasse kuuluvate riikide valitsused sobival määral ülemaailmse nõudluse toetamises ELi tasandil koordineeritava Euroopa majanduse elavdamise kava raames. Nad on võtnud laiaulatuslikke eelarve- ja struktuuripoliitilisi meetmeid. Eelarvepõhiste toetusmeetmete kogumaht on euroalas ligikaudu 4,6 % SKPst (ligikaudu 5 % kogu ELis). See hõlmab automaatsete stabilisaatorite mõju ja liikmesriikide omal äranägemisel 2009. ja 2010. aastal võetavaid stimuleerivad meetmeid suurusjärgus 1,8 % euroala SKPst. Euroalasse kuuluvate liikmesriikide võetud 590 meetmest on 22 % suunatud kodumajapidamiste, sealhulgas kõige haavatavamate elanikkonnarühmade ostujõu suurendamisele, 25 % tugiinvesteeringuteks, 32 % teatavate sektorite või ettevõtete toatuseks ning 21 % tööturu toimimise parandamiseks. Komisjoni 2009. aasta juuni hinnangu kohaselt on enamik meetmeid õigeaegsed ja sihipärased ning kooskõlas Euroopa majanduse elavdamise kava põhimõtetega. Kahtlused teatavate meetmete tagasipööratavuse osas on murettekitavad, kuna kõnealused meetmed võivad pärssida ekspansiivse poliitika mõju.

Euroalas kohaldatavate majanduspoliitiliste meetmete kogumõju oleks olnud kiirem ja eeldatavasti ka tugevam, kui koordineerimist oleks alustatud varem ja see oleks olnud laiaulatuslikum. Kuigi tegevust tuleb koordineerida kogu ELis, on see eriti oluline euroalasse kuuluvate liikmesriikide puhul, pidades silmas kõnealuste riikide tugevat majanduslikku ja rahanduslikku seotust ning asjaolu, et nad kasutavad ühist vääringut ja kohaldavad ühtset rahapoliitikat. Üldiselt ei toiminud euroalas poliitika koordineerimiseks kehtestatud mehhanismid kriisitingimustes hästi. Seepärast kohustus Eurogrupp parandama riiklike ergutusmeetmete rakendamise koordineerimist, et vältida soovimatut negatiivset kõrvalmõju ja täielikult rakendada stabiilsuse ja kasvu paktiga ettenähtud järelevalveraamistik. Euroala peaks praegusel raskel ajal rohkem kui kunagi varem kandma juhirolli.

4. EDASISED SAMMUD: TAGADA TÕHUS RIIGISISENE KOHANDUMINE JA JÄTKUSUUTLIK MAJANDUSKASV KEERULISTES TINGIMUSTES

Kriisi tulemusel on saanud selgeks, et euroalasse kuuluvad liikmesriigid peavad tegema kiireid edusamme seoses EMU@10 reformikavaga: laiendada ja süvendama makromajanduslikku järelevalvet. Hästi toimiv majandus- ja rahaliit on oluline kogu ELi jaoks. Komisjon esitas 2008. aasta mai EMU@10 teatises² kolmetasandilise tegevuskava, et parandada majandus- ja rahaliidu toimimist, pidades silmas kiiresti muutuvat üldist majanduskeskkonda, elanikkonna vananemist ja süvenevaid probleeme seoses energiavarustatuse ja kliimamuutusega. Sisepoliitilise tegevuskava kohaselt tuleb laiendada makromajanduslikku järelevalvet majandus- ja rahaliidus ning hõlmata lisaks eelarvepoliitikale ka makrorahandusliku stabiilsusega seotud küsimused ja konkurentsivõime suundumused, nagu on ette nähtud majanduskasvu ja tööhõivet käsitleva Lissaboni strateegia

² Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ning Euroopa Keskpankale - EMU@10 – majandus- ja rahaliidu edusammud ja ülesanded pärast kümnet tegutsemisaastat, KOM(2008) 238, 7.5.2008.

raames, ning tagada struktuurireformi parem integreerimine poliitika üldise koordineerimisega majandus- ja rahaliidus. Samuti kutsuti selles üles süvendama eelarvepoliitika koordineerimist ja tõhustama järelevalvet. EMU@10 välispoliitilise tegevuskava kohaselt peaks euroalal olema olulisem roll ülemaailmse majanduspoliitika kujundamisel. Kriis osutas vajadusele jõuliselt rakendada kõnealust reformikava.

Tuleb laiendada makromajanduslikku järelevalvet, et koordineeritud poliitika abil tugevdada konkurentsivõimet. Tuleb viivitamata võtta konkreetseid poliitilisi meetmeid, kuna struktuurilised erinevused võivad nõrgestada euroala ühtsust. Hoolimata korduvatest hoiatustest ei kõrvaldatud tasakaalustamatust euroalas ajal, mil majandustingimused olid veel soodsad. Praegu toimub jooksevkonto seisundi kohandumine kriisi mõjul ja see on majanduslikult märksa raskem, põhjustades sisenõudluse vähenemist ja töötuse järsku suurenemist. See kehtib eelkõige (kuid mitte ainult) suure puudujäägiga riikide puhul nagu Hispaania ja Iirimaa. Konkurentsivõime suundumuste tasakaalustumine võib võtta kauem aega, pidades silmas: i) kriisi ülemaailmset olemust, mis pärsib ekspordile tuginevat strateegiat; ii) väiksemat potentsiaalset majanduskasvu, mis piirab võimalusi palga-kulu erinevuste tasakaalustamiseks; iii) ja asjaolu, et majanduse elavnedes võivad aeglasema majanduskasvuga riikide reaaltressimäärad olla kõrgemad ülejäänud euroalast reaaltressimääradest. Makromajandusliku järelevalve laiendamise raames leppis Eurogrupp 2008. aastal kokku, et korrapäraselt vaadatakse läbi euroalasisesed konkurentsivõime suundumused ja julgustatakse liikmesriike võtma kohandamiseks vajalikke meetmeid. Euroala konkurentsivõime kahjulike suundumuste põhjustega tegelemine on ühistes huvides ja see peab olema väljumisstrateegia lahutamatu osa.

Järelevalve laiendamise käigus tuleb võtta arvesse ka muutusi finantsturgudel. Erasektori liiga kõrge võlatase soodustas majanduse suundumust, mis ei ole jätkusuutlik. Selline rahanduslik tasakaalustamatus tuleb kindlaks teha ja kõrvaldada varakult. EMU@10 teatises rõhutati et „kuigi turuintegratsioon (eriti finantsteenuste integratsioon) on üldiselt majandus- ja rahaliidule kasulik, kuna aitab makromajanduslikke kõrvalekaldeid vähendada (sest võimaldab riske ajas ja ruumis jagada ning soodustab ressursside ümberjagamist), võib see aga asjakohase poliitika puudumisel suurendada erinevusi osalevates riikides”. Kriis osutas selgelt, kui kiiresti võivad vapustused finantsturgudel mõjutada reaalmajandust ning kui tugev on finantsturgude ja reaalmajanduse vastasmõju. Lisaks makromajandusliku järelevalve laiendamisele euroalasisesele konkurentivõime arengule on esmatähtis varakult kindlaks teha vara hinnamullid, et vältida eelarve ja välise tasakaalutamatus hilisemat kulukat korrigeerimist.

Järelevalvet tuleb tõhustada, et tagada riikide rahanduse jätkusuutlikkus. Kriisi tagajärjel seavad aeglane majanduskasv ja suurenev võlatase riikide rahanduse raskesse olukorda just siis, kui elanikkonna vananemise mõju hakkab tunda andma. Kui poliitikat ei muudeta, peaks euroala valitsemissektori võlg ulatuma 2014. aastaks 100%ni SKPst. Osana tugevamast eelarvealastest koordineerimisest tuleb kindlalt kohaldada eelarvestrateegiat, mis nõuetekohaselt võtab arvesse nii stabiliseerimise kui ka jätkusuutlikkuse kaalutlusi kooskõlas stabiilsuse ja kasvu paktiga. Ühtse eelarvepoliitika tagamiseks kogu euroalas leppisid euroalasse kuuluvate riikide rahandusministrid 2009. aasta juunis kokku suuniste esitamises 2010. aasta riigieelarvete koostamiseks (keskpika perioodi eelarve läbivaatamine). Ministrid jõudsid seisukohale, et eelarvepoliitika peaks rohkem keskenduma konsolideerimisele kohe, kui majandustegevus on stabiliseerunud ja majanduslanguse oht veelgi vähenenud. Samuti leppisid ministrid kokku, et eelarve konsolideerimise kiirus peaks eri liikmesriikides olema erinev, võttes arvesse mitte ainult majanduse elavnemise kiirust, eelarveseisundit ja võlataset,

vaid ka prognoositavaid elanikkonna vananemisega seotud kulusid, välist tasakaalustamatust ja finantssektori riske.

Konsolideerimine peaks parandama riigi rahanduse kvaliteeti, pidurdama võlataseme suurenemist ning soodustama samas pika-ajalist majanduskasvu, vähendades vähetootlikke kulusid ja tugevdades stiimuleid majanduse tootlikkuse suurendamiseks. Lisaks tuleb tugevdada siseriiklikke eelarveraamistikke ja muuta need tõhusamalt konsolideeritavateks majanduslikult soodsatel aegadel. Kriisi põhjal tehtud üldine järeldus on, et makromajandusliku järelevalve puhul tuleb majandusstrateegia kujundamisel lähtuda jätkusuutlikkusest.

Tuleks tõhustada koordineerimist poliitika ja liikmesriikide tasandil, et oleks olemas asjakohane väljumisstrateegia. Usaldusväärne ja hästi koordineeritud väljumisstrateegia on euroalas eriti oluline, et tagada jätkusuutlik majanduskasv ja vältida potentsiaalsete kasvusuundumuste järjekordset lahknemist majandustegevuse hoogustumise korral. Koordineerimine peaks eelkõige kajastuma ühistes arusaamades majanduspoliitika normaliseerumise aja, kiiruse ja tähtsuse järjekorra kohta. Stimuleerivate meetmete ja ettevõtete toetusmeetmete lõpetamine koos eelarve usaldusväärse konsolideerimise ja struktuurireformi kavade väljatöötamisega parandaks hinnastabiilsuse väljavaateid ja seega lihtsustaks rahapoliitika kujundamist. Esmatähtis on võtta meetmeid finantsüsteemi korrastamiseks, et pangandussüsteemi probleemid ei pidurdaks majanduse elavnemist ning rahapoliitiline hinnastabiilsuse eesmärk läheks vastuollu finantsstabiilsuse eesmärgiga. Liikmesriikide väljumisstrateegias tuleb arvesse võtta erinevaid majanduspoliitilisi meetmeid, et tagada parim üldtulemus. Kooskõlas nõukogu soovitustega euroala küsimuses Lissaboni strateegia raames tuleb teha edusamme selliste reformide rakendamisel, mis edendavad potentsiaalset majanduskasvu ja lihtsustavad kohandumist majandusvapustustega.

Juhtimisvaldkonnas tehtud järeldused. Kriis tõi esile vajaduse tugevdada euroala järelevalve- ja valitsemisraamistikku. Komisjon juba rõhutas EMU@10 teatises, et euroalasse kuuluvad liikmesriigid peaksid üles näitama selgemat poliitilist tahet ja võtma juhirolli, et muuta ühised arusaamad ühtseteks poliitikameetmeteks, ning kutsus liikmesriike üles kujundama Eurogruppi poliitikaorganiks, mille raames saab pidada avameelseid arutelusid ja töötada välja konkreetseid meetmeid. Lissaboni lepinguga on kehtestatud alus majandusjuhtimise täiendavaks parandamiseks euroalas. Rõhutades vajadust üha koordineerituma majanduspoliitika järele, tunnustatakse uues Lissaboni lepingule lisatud protokollis ametlikult Eurogruppi ja selle presidenti. Lissaboni lepinguga tugevdatakse ka komisjoni rolli majandus- ja rahaliidu toimimise järelevalvel.

Ühtsena suudab euroala mõjutada ülemaailmset arengut. G20 kujunemine peamiseks ülemaailmse majandus- ja rahandusjuhtimise reformi edendamise foorumiks kujutab endast väljakutset euroala jaoks. Kriisi tagajärjel on maailma majandus silmitsi keerulise ülesandega suunata üleminekut tasakaalustatuma ja jätkusuutlikuma kasvumudeli suunas kõigis maailma suuremates majanduspiirkondades. Selleks tuleb suurendada ülemaailmse järelevalve rolli Rahvusvahelise Valuutafondi egiidi all. Selles kontekstis tuleks euroala käsitada ühtse majandusüksusena, kelle olulisus uute liikmete järk-järgulisel lisandumisel veelgi suureneb. Selleks et euroala seisukohad oleks selgelt kajastatud ülemaailmsel tasandil, tuleks tugevdada ELi esindatust väljaspool ühendust, eelkõige Rahvusvahelise Valuutafondi juures. Tuleb tegutseda praegu, mil arutelud osaluskvootide ja esindatuse reformi osas koguvad hoogu. Seepärast on aasta tagasi EMU@10 raames komisjoni esitatud seisukoht asjakohasem kui kunagi varem.